

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. XVI. Ostenditur antiquiores Thomistas docuisse prædeterminationem
physicam

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

nes nihilominus quia mens hominis non est so-
lam mota à Spiritu Sancto, sed etiam seipsam
movet, & actus supernaturales eliciendo, ut suavi-
ter & connaturaliter moveatur, debet donis
Spiritus Sancti perfici. Unde S. Thomas loco
proximè citato sibi hoc argumentum objicit:
*Dona Spiritus Sancti perficiunt hominem, secundum
quod agitur à Spiritu Dei: sed in quantum homo agi-
tur à Spiritu Dei, se habet quodammodo ut instrumen-
tum respectu eius; non autem convenit ut instrumen-
tum perficiatur per habitum, sed principale agens:*
Ergo dona Spiritus Sancti non sunt habitus. Cui ar-
gumento sic respondet: *Ad secundum dicendum,
quod ratio illa procedit de instrumento cuius non est a-
gere, sed solum agi: tale autem instrumentum non est
homo, sed sic agitur à Spiritu Sancto, quod etiam agit,*

in quantum est liberi arbitrii, unde indiget habitu.
Potestque hæc responsio & doctrina confir-
mari ex eo quod in Christo, & in Beatis sunt do-
na Spiritus Sancti, ut de Christo docet S. Tho-
mas 3. p. qu. 7. art. 5. & de Beatis 1. 2. qu. 68. art.
6. & tamen certum est quod Christus, & Beati,
nec resistunt, nec resistere possunt Spiritui San-
cto, seu non consentire ejus motioni, alioquin
peccare possent: Ergo ex eo quod voluntas nos-
tra non possit resistere in sensu composito, seu
potentia consequenti, gratiæ prædeterminanti,
non rectè infert Adversarius, inutiliter poni in
anima magnum illum apparatus donorum
Spiritus Sancti. Quod potest etiam exemplo
quo ipse utitur declarari. Nam certum est ex
clara Dei visione necessariò dimanare amorem
beatificum, & Beatos, tam quoad specificatio-
nem, quam quoad exercitium, ad diligendum
Deum necessitari; & tamen hoc non obstante
ponitur habitus charitatis in ipsorum volunta-
te, ut faciat illam connaturaliter & delectabili-
ter operari: Ergo à fortiori in nobis viatoribus
ponendi sunt habitus infusi, & dona Spiritus
Sancti, ut promptè, delectabiliter, & connatu-
raliter operemur, quamvis illius motio ita sit
potens & efficax, ut omnem voluntatis nostræ
resistentiam superet, & effectum quem inten-
dit, infallibiliter inferat.

Alia Adversarii argumenta futilia sunt, nec
indigent solutione: supponunt enim & non pro-
bant, gratiam prædeterminantem necessitare
voluntatem, illaque semel positâ in voluntate,
ipsam non posse non agere, aut illi dissentire,
vel actum oppositum ponere, aut eâ non uti: quæ
omnia, ut patet ex jam dictis, à mente, & doctri-
na Thomistarum penitus aliena sunt, imò ab ip-
sis damnantur tanquam hæretica. Unde iste Au-
thor inutiliter laboravit, & oleum ac operam lu-
sit, dum ex illis falsis principiis, aut ex perversa
& erronea, quam sibi finxit, vel ex Neoteri-
corum fontibus hausit, sensus compositi & divi-
sim intelligentiæ, tot argumenta multiplicavit.

Mitto etiam ea quæ objicit contra prædeter-
minationem ad materiale peccati, seu ad entita-
tem quæ malitiæ morali subternitur: quia in
tractatu de voluntate Dei hæc difficultas exactè
dilectissima est. Argumenta verò quæ procedunt
ex ratione libertatis, in tractatu de prædestina-
tione plenissimè & clarissimè soluta sunt, agen-
do de concordia libertatis cum divina provi-
dentia & prædestinatione. Quare solum hęc
restat diluendum quod objicit Adversarius sect.
12. nempe antiquiores & præstantiores D. Tho-
mæ discipulos, ut Capreolum, Ferrariensem,

Tom. III.

A Cajetanum, Sotum, physicam prædeterminatio-
nem excludere; ac breviter demonstrandum
quatuor illos Doctores, qui Thomistarum prin-
cipes meritò possunt appellari, apertissimè no-
stra favere sententiæ. Unde sit.

§. XVI.

Ostenditur antiquiores Thomistas docuisse prædeter-
minationem physicam.

Vix potest revocari in dubium, an Capreo-
lus & Ferrariensis, antiquissimi D. Thomæ
Discipuli, admiserint prædeterminationem phy-
sicam. Id enim in primis de Ferrariensi fatetur
Suarez lib. 3. de auxili. cap. 19. num. 4. & mani-
festum est ex verbis sequentibus quæ ibidem ha-
bet: *Circa hanc propositionem: superius agens dat in-
feriori agenti virtutem per quam agit, vel conservat
eam, vel applicat ad agendum: advertendum ex do-
ctrina D. Thomæ de potentia qu. 3. art. 7. quod du-
plex vis ad agendum rebus creatis inest dum agunt, una
est forma habens esse firmum & ratum in natura, per
quam agunt tanquam propria & naturali virtute, a-
lia est vis, quæ est intentio sola virtutis divine, habens
esse incompletum per modum quod colores sunt in aere,
& virtus artis in instrumento: & ista vis non conve-
nit rebus, nisi quando actualiter operantur & agunt,
tanquam divina virtutis instrumenta: sicut & virtus
artis non remanet in instrumento, nisi quando ipso uti-
tur artifex ad operationem artis. Deus ergo dat rebus
naturalibus utramque virtutem, sed secundam tantum
illis communicat dum eas ad operationem applicat:
ided dixit S. Thomas, quod superius agens dat inferiori
agenti virtutem per quam agat, & conservat eam,
quod pertinet ad primam virtutem, vel applicat ad a-
gendum, quod per secundam efficitur. Quo nihil cla-
rius & exprelius in favorem nostræ sententiæ
dici potest: nomine enim physicæ prædetermi-
nationis nihil aliud intelligimus, quam virtu-
tem quandam fluentem & transeuntem, ac se
habentem per modum motionis & impulsûs,
quam Deus tribuit causis secundis prius natu-
ra quam operentur, & quæ mediante eas ad de-
terminatos actus eliciendos applicat, subinde-
que physicè præmovet ac prædeterminat.*

Hanc etiam vim applicatorem causas secundas
ad agendum agnovit Capreolus in 2. dist. 1. qu.
2. ubi eandem doctrinam tradit, & articulum 7.
supra citatum ex D. Thomæ qu. 3. de potentia
ferè de verbo ad verbum transcribit. Similiter
dist. 28. ad 12. ait: *Voluntas non causat, nisi ap-
plicata, & quasi instrumentaliter mota à Deo.*
Unde Combricensis loco supra paragrapho
5. relato, apertè fatentur, D. Thomam, Ca-
preolum, & Ferrariensem, pro nostra stare
sententiâ, dicunt enim; *Circa modum quo Deus
cum causis secundis ad earum operationes & effecta
concurrit, se offert celebris opinio D. Thomæ,
CAPREOLI, FERRARIENSIS, &c. Item
Conradus antiquus Thomista 1. 2. super qu.
109. art. 9. motionem divinam ponit conser-
vativam & applicativam ad operandum: &
super qu. 112. artic. 3. versic. Nota secundo, ean-
dem doctrinam explicat. Unde solùm potest
esse dubitatio de mente Caietani, & Dominici
Soto, clarissimorum Thomistarum. Caietanus
enim 1. p. qu. 19. art. 8. ait: *Cum dicitur causam
secundam moveri à prima, hoc intelligendum est, non
de motione praviâ, sed de motione intrinsecè coo-
peratiâ**

Z peratiâ

perativa propria actioni. Et addit sensum esse puerilem, si quis putet esse aliquam durationem naturae, in casu primo instanti causa prima respiciat effectum, & in secundo secunda. Soto verò lib. 1. de natura & gratia cap. 15. docere videtur assensum liberi arbitrii esse causam cur gratia in uno sit efficax, non verò in altero: subindeque eam non praedeterminat liberum arbitrium, sed ipsius potius consensum & determinationem expectare.

165 Nihilominus isti etiam Authores satis clare docent nostram sententiam. Nam Caietanus 1. p. qu. 45. art. 5. §. Ad Durandum, refert & approbat Doctrinam D. Thomae qu. 3. de potentia art. 7. ubi dicitur quod nulla causa potest agere nisi à Deo mota & applicata: quo loco S. B. Doctor, ut confessus est ipse Suarez lib. 1. de concursu Dei cap. 11. docuit praemotionem physicam. Item 1. p. quæst. 115. art. 6. §. Ad evidentiam, dicit quod nunquam agentia inferiora coagunt caelo, nisi pariantur simul à caelo. Et rationem statim affert: Quoniam (inquit) non movent, nisi mota. Et propter eandem rationem; statim subdit 1. Prius naturaliter est, corpora inferiora pati & moveri à superioribus, quam coagere illis. Cum ergo passim doceat, nullam causam secundam posse agere, nisi motam à Deo; & insuper 1. 2. quæst. 80. art. dicat quod quamvis Deus sine me possit causare illum actum qui est meus, non potest tamen esse causa quare illum actum eliciam, nisi me moveat ad illum eliciendum: manifestum est, juxta hujus Authoris principia, causas secundas, prius naturam quam Deo cooperentur, ab illo pati, seu influxum aliquem praviū ab ipso recipere, quod est eas physicè praemoveri. Denique doctissimus ille Cardinalis loco supra §. 9. relato, & 2. 2. qu. 172 art. 2. §. ad 2. luculenter declarat, motionem divinæ gratiæ esse ab intrinseco efficacem, & infallibiliter movere cor hominis, quò vult, & quando vult, juxta illud Proverb. 21. Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit, vertet illud. Gratia autem ab intrinseco efficax, physicè praedeterminat liberum arbitrium, non verò ejus determinationem expectat, ut supra ostendimus: Ergo juxta doctrinam Caietani admittenda est physica praedeterminatio, non solum in ordine naturæ, sed etiam in ordine gratiæ.

166 Nec obstat locus adductus in contrarium: ibi enim non intendit negare praviū influxum causæ primæ in secundam, quantum ad hoc quod prima applicet, & conjugat virtutem causæ secundæ effectui; sed negat solum illum influxum, quò Deus præbeat totam virtutem causæ secundæ: ita quod illa operetur præcisè ut mota, & tanquam instrumentum propriè dictum, sicut baculus operatur ut motus à manu: hoc enim esset auferre à causis secundis proprias virtutes operativas, quibus cooperantur causæ primæ, & ratione quarum ipsis causæ prima cooperatur. Sic autem intelligendum esse Caietanum, constat ex ipsis verbis; subdit enim ibidem s. etsi quidam: Non enim causa secunda movet, ob hoc præcisè quia movetur, sed etiam ex virtute propria. Quibus verbis, & aliis quæ ibidem subjicit, & quæ brevitate causâ prætermitto, aperte declarat se non negare omnem motionem praviam causæ primæ, sed eam duntaxat, quæ præbeat totam virtutem agendi, & cooperationem causæ secundæ excludat, sive quæ sit prior operatione causæ secundæ, non solum

A prioritate causalitatis & instantis à quo, sed etiam prioritate durationis & instantis in quo. Sed quid hæc ad praemotionem physicam quam docent Thomista? Quis illorum dixit aut somniavit, eam esse totam rationem agendi, & concurrere seu cooperationem causæ secundæ excludere, vel ejus actionem & effectum, ne dum prioritate causalitatis & instantis à quo, sed etiam prioritate durationis & instantis in quo præcedere?

Quod verò subdit Caietanus, nullam esse durationem naturæ, in qua prius causa prima respiciat effectum causæ secundæ, & postea secundam, verissimum est, quia effectus producendus simul respicitur & attingitur à prima & secundam causa: sed cum hoc stat, quod ipsa causa secunda debeat prius moveri & applicari ad operandum: si enim causa prima prius naturæ produceret effectus causæ secundæ, præferret prioritate instantis in quo, causam secundam nihil produceret, sed ejus influxus inventeretur effectum productum. Quod autem hæc sit vera mens Caietani, patet ex eo quod in illo articulo impugnat doctrinam Scotti, qui lib. 1. sent. dist. 8. dixerat quod nulla causa secunda causat, nisi primam concussante causam ejus, & hoc prius naturaliter, quam ipsa causa proxima causet. Quod tanquam absurdum, & faciens sensum puerilem, merito rejicit Cajetanus; non tamen negat, nec negare potuit, nisi aperte contradicendo doctrinam D. Thomae, Dei concursum esse priorem prioritate naturæ, & instantis à quo, operatione esse priorem secundæ: id enim expresse docet S. Thomas locis supra à nobis relatis. Quibus addi potest quod idem S. Doctor dicit 1. p. qu. 82. art. 3. ad 2. probans intellectum esse priorem voluntate, sicut activum passivò, quia intellectus per bonum cognitum movet voluntatem: ex quo patet, secundum D. Thomam, illud quod movet aliquid, debere esse prius eò quod movetur, sicut activum passivò: Sed concursus divinus movet voluntatem, & omnes causas secundas: Ergo debet esse prior omni actione creaturæ, prioritate saltem causalitatis & naturæ. Verba S. Doctoris sunt: Illud quod est prius simpliciter, & secundum naturam ordinem, est perfectius: sicut enim actus est prior potentia. Et hoc modo intellectus est prior voluntate, sicut motum mobile, & actum passivò: bonum enim intellectum movet voluntatem. Quod clare etiam expressit 2. qu. 113. art. 8. ubi sic habet: In quolibet motu naturali primum est motio ipsius moveris, secundum autem est dispositio materiae, sive motus ipsius mobilis, ultimam vero finis vel terminus motus ad quem terminatur motus moveris. Quod eisdem ferè verbis dixerat art. 6. ejusdem quaestionis. Et ratio est evidens: Omnis enim causa est prior naturâ suo effectui: Sed motus moveris est causa motus mobilis: Ergo motum mobile, prioritate naturæ antecedit. Neque possunt ista intelligi de prioritate perfectionis & dignitatis: quia S. Thomas expresse loquitur de prioritate causalitatis & naturæ: ait enim: Illud quod est prius simpliciter & secundum naturam ordinem, &c. Et 2. art. 8. citato probat motum liberi arbitrii in Deum esse priorem motu liberi arbitrii in peccatum, & illum similiter consecutione gratiæ: quod non nisi de prioritate naturæ & causalitatis intelligi potest, ut constat. Unde contra Gent. cap. 11. sic ait: In moventibus & motis ordinatis, quæ

CAUSA MOVENDI omnibus aliis. Et lib. 3. cap. 149. Motio movens præcedit motum mobilis RATIONE ET CAUSA. Motionem ergo præviam prioritate causalitatis & naturæ admittit D. Thomas, & non purè simultaneam & concomitantem. Unde si Cajetanus eam negaret, aperiret S. Doctorem contradiceret, quod de illo existimandum non est, sed potius dicendum, ipsum excludere tantùm motionem præviam, quæ sit tota ratio agendi, & tollat cooperationem causæ secundæ, vel quæ sit prior non solum prioritate naturæ & instantis à quo, sed etiam prioritate durationis & instantis in quo.

Quantum verò ad Dominicum Soto, quem Adversarii primæ magnitudinis Thomistam appellant, adhuc evidentius est, ipsum stare pro nostra sententia, & physicam præmotionem docere. Nam libro citato de natura & gratia cap. 16. sic ait: *Dum liberè moveor, possum in sensu proprio non agere, & tunc cessabit concursus Dei, tamen in sensu composito contra se invicem pugnent, Deum agere erga me actione illa, & me non agere.* Quæ de nulla motione, nisi physica & per se efficaci, intelligi possunt: non enim repugnat quod motio, quæ dependet quoad suam efficaciam à consensu liberi arbitrii, & quantum est de se, sit solum indifferentis, sit in libero arbitrio, & quod eâ libertas non utatur. Nec dicas cum Petro à S. Joseph, istud explicandum esse de motione simultanea, quam repugnat esse, nisi etiam simul voluntas concurrat: scem loqui de concursu prævio expressè indicat Soto, dum ibidem addit: *Non est dubium quin concursus Dei comitetur, ut ajunt, actionem, & sit nihilominus cuiusque causa secunda requisitus ad agendum, imò verò & NATURA PRÆREQUISITUS.* Errucius, loquens de actibus nostris libetis, ait: *Non prius tempore à Deo quam à nobis, sed simul à Deo & à nobis fiunt, ab eo tamen prius NATURA.* Denique cap. 18. agens de concursu Dei ad actus malos & peccaminosos, hæc scribit: *Haud equidem differunt Theologi, entitatis (ita vocant) quæ est peccatum, Deum esse causam, eo efficientia genere quò cuncta animantia & inanimata ad suas naturales actiones permover.* Quæ verba non possunt intelligi nisi de præmotione physica, cum agentia naturalia & rationis expertia motionis moralis capacia non sint. Nemo igitur (nisi velit tenebras Soli offundere, & ut ajunt, in meridie cæcurire) potest revocare in dubium, Dominicum Soto docuisse concursum prævium, seu physicam præmotionem, in ipsis libris de natura & gratia, quos in Concilio Tridentino edidit, & Patribus in sexta & septima Synodo collectis dicavit. Qui libri fiere cum laude à Legatis Concilii approbati, imò & ipse Soto, ob insignem in propaganda fide, fugandisque Hereticis ardorem, illustrimeruit stemmate à Tridentini Patribus donari, flammæ scilicet è duarum manuum conjunctione erumpentis, cum hac Epigraphæ: *FIDES QUÆ PER DILECTIONEM OPERATUR.*

Nec quæpiam movere debet, quod idem Author eodem libro 1. de natura & gratia cap. 15. docere videtur, liberi arbitrii consensum esse causam cur gratia sit efficax in uno, non verò in altero. Nam ipsemet in fine commentariorum super lib. 4. sententiarum, id exponit de causa solum materiali & dispositiva, & ait: *Quamvis*

causa prior efficiens quæ nos convertit, sit motio Deï præveniens, tamen dispositio materialis (quæ hoc modo dicitur causa) est assensio nostra. Sicuti causa efficiens præveniens cur fenestra aperiatur, est aer intraus, & causa materialis cur aer intrat, est quia fenestra aperitur.

DISPUTATIO VII.

De Fruitione.

Ad quæstionem 11. D. Thomæ.

POST QUAM D. Thomas egit de motivo voluntatis, & modo quò movetur, profertur tractatum de actibus humanis, & differit prius de fruitione, quàm de intentione; qui ordo videtur præposterus, sed necessariò commutatus: cum enim finis possit considerari dupliciter, primò absolute & secundum se, secundò ut est terminus alicujus in ipsum relati; & tam simplex volitio, quàm fruitio, attingat illum sub prima ratione, intentio verò sub posteriori; prius videtur agendum de simplici volitione & fruitione, quæ de intentione, urpote habente objectum minus simplex, & minus absolutum. Pauca autem circa hunc actum occurrunt dicenda: unde sit

ARTICULUS UNICUS.

Quid sit Fruitio?

S. I.

Quibusdam præmissis, referuntur sententia, & vera eligitur.

PRO resolutione hujus difficultatis, nota ad fruendum quacumque re, hæc tria esse necessaria; amare, possidere, & gaudere, seu delectari: nam si quis amat, & nullo modo possidet, desiderare poterit, sed non frui: item qui amat & possidet, si non delectatur, non fruitur; qui enim v. g. sumit portionem amarum quam appetebat, non fruitur, quia ex ejus sumptione nullam percipit delectationem. Quæritur ergo, in quonam ex his tribus formaliter & essentialiter consistat fruitio, an in possessione objecti concupiti, vel in ejus amore, aut in gaudio seu delectatione quæ ex illius amore & possessione resultat?

Soto in 4. dist. 49. quæst. 2. art. 4. loquens de fruitione Beatorum, dixit esse ipsam consecutionem objecti beatifici, quæ fit per claram Deï visionem, atque adeò esse actum ab intellectu elicitem; ad voluntatem autem pertinere solum per modum objecti. Favet Augustinus libro de moribus Eccl. cap. 3. ubi sic ait: *Quid est aliud frui, quàm præsto habere quod diligis?* Scotus verò in 1. dist. 1. qu. 3. docet fruitionem essentialiter in amore consistere, propter verba ejusdem Augustini 1. de doct. Christi. cap. 4. dicentis: *Frui est amor & inbarere alicui rei propter seipsam.* Cajetanus autem Capreolus, & alii Thomistæ existimant fruitionem formaliter in gaudio seu delectatione sitam esse, sequi tamen ex amore & presentia rei amata.

Z 2

Dico